

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»**



МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

дисципліни

«СУЧАСНІ СОЦІОЛОГІЧНІ ТЕОРІЇ»

(для бакалаврів)

Київ – 2018

Підготовлено доцентом кафедри політології, соціальної роботи та соціальної роботи Бісенбаєвим Ф.К.

Затверджено на засіданні кафедри політології, соціології та соціальної роботи (протокол №3 від 25.10.2018 р.)

Схвалено Вченою радою Навчально-наукового інституту міжнародних відносин та соціальних наук (протокол №3 від 25.10.2018 р.)

Схвалено Вченою радою ПрАТ ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Бісенбаєв Ф.К.. Навчальна програма дисципліни «Сучасні соціологічні теорії» (для бакалаврів). – К. : МАУП, 2018. – 15 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни «Сучасні соціологічні теорії», питання для самоконтролю, теми контрольних робіт, а також список рекомендованої літератури.

© ПрАТ ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (МАУП), 2018

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Сучасні умови розвитку українського суспільства, його реформування у плані подальшої структуризації, удосконалення потребують відповідної підготовки спеціалістів, здатних забезпечити ефективне управління соціально-економічними, політичними та культурно-національними процесами в суспільстві, його динамічний розвиток. Розв'язання цих завдань значною мірою залежить від раціонального осмислення набутого людського досвіду, знань про суспільство, які протягом століть відокремлювалися в єдину імперичну обґрунтовану наукову теорію, що динамічно розвивається. Саме ознайомлення з історією соціології є невіддільною складовою загальносоціологічних знань студентів, необхідною умовою їх становлення як висококваліфікованих фахівців. Історія соціології, складовою якої є сучасні соціологічні теорії, належить до циклу фундаментальних дисциплін гуманітарного профілю. За низкою тем курсу історії соціології тісно пов'язаний з іншими дисциплінами навчального плану, зокрема політологією, політичною соціологією, політичною психологією, конфліктологією, соціологією організації та управління.

Мета вивчення курсу — усвідомити роль і значення сучасних соціологічних теорій у процесі розвитку суспільства, опанувати історичні форми та напрями розвитку соціологічних знань, їх взаємозв'язок, взаємовплив і наукову цінність з позицій сьогодення, а також науково-теоретичні, соціально-політичні та ідеологічні чинники впливу на розвиток, характер і спрямованість теоретичної думки та емпіричних досліджень у соціології. Програмою курсу передбачено виконання контрольної роботи, складання заліку та іспиту.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
«СУЧАСНІ СОЦІОЛОГІЧНІ ТЕОРІЇ»

№ з/п	Назви змістовних модулів та тем
	<i>Змістовий модуль I. Основні напрями сучасної соціологічної теорії</i>
1	Тема 1. Загальні тенденції розвитку сучасної теоретичної соціології.
2	Тема 2. Сучасні соціологічні концепції суспільства
3	Тема 3. Неофункціоналізм в соціології
4	Тема 4. Етнометодологічні дослідження явищ повсякденного світу
	<i>Змістовий модуль II. Макро- та мікрорівневі теорії в сучасній соціології</i>
5	Тема 5. Світ-системний аналіз І. Валлерстайна
6	Тема 6. Теорії інформаційного суспільства
7	Тема 7. Теорії конфлікту в сучасній соціології
8	Тема 8. Соціологічні концепції глобалізації
9	Тема 9. Мережні дослідження в соціології
	Разом годин: 120

ЗМІСТ

дисципліни

«СУЧАСНІ СОЦІОЛОГІЧНІ ТЕОРІЇ»

Змістовий модуль 1. Основні напрями сучасної соціологічної теорії

Тема 1. Загальні тенденції розвитку сучасної теоретичної соціології.

Традиції класичної соціології ХХ століття: протиріччя розвитку. Основні тенденції та перспективи розвитку сучасної соціологічної науки. Парадигмальні зміни у світовій соціології в новітній період. Тенденція до конвергенції парадигм. Можливості об'єднання структурних теорій і теорій соціальної дії в інтегративну соціологічну теорію. Подолання конфронтації між макро- і мікротеоріями в соціології. Прояви інтегративної тенденції в теоріях сучасних західних вчених (Гідденс, Александер, Коллінз, Будон, Коулмен і ін.). Пошуки зв'язків між макро- і мікрорівнями. Інтеграційна модель соціальної реальності Дж.Рітцера

Література [2,6,24,30,36,37,40,41]

Тема 2. Сучасні соціологічні концепції суспільства

К. Попер та його теорія соціологеми відкритого та закритого суспільств. У. Ростоу про п'ять стадій технологічного розвитку суспільства. Макросоціологічна теорія Е. Шілза. О. Тоффлер про сутність розвитку суспільного життя. Теорія індустріального суспільства у поглядах Р. Арона та У. Ростоу. Теорія “постіндустріального” суспільства (Д. Белл, З. Бжезинський, А. Тоффлер, А. Турен, Ж. Фурастьє). Сутність доринкового (традиційного), індустріального і постіндустріального суспільства. Модель соціальної стратифікації Р. Дарендорфа. Вчення П. Сорокіна про соціальну стратифікацію. Стратифікаційна модель У. Уотсона.

Література [6,9,20,30,36,39,40,41]

Тема 3. Нефункціоналізм в соціології

Соціологічна теорія Т. Парсонса і її критика в західній соціології 70-х років ХХ ст. Нове повернення до функціоналізму в 90-ті роки ХХ ст. Теоретичний і соціальний контекст формування неофункціоналістської соціології. Теорія соціальної системи Парсонса й неофункціоналізм: спадкоємність і розходження. Інтерпретація класичної соціологічної теорії в роботах Дж. Александера. Проблема соціальних змін у неофункціоналізмі. Дж. Александер про становлення громадянського суспільства.

Література [2,3,4,6,30,36,38,40]

Тема 4. Етнометодологічні дослідження явищ повсякденного світу

Проблема “життєвого світу” як світу повсякденного знання і діяльності. Предмет етнометодології. Етнометодологічна програма Г. Гарфінкеля: розуміння предмета і методи вивчення. Рутинні підстави повсякденності. Дослідження соціального порядку. “Гарфінкелінг”, або метод руйнування. Експерименти Г. Гарфінкеля. Зміст і функції фонових очікувань. Буденна і наукова соціологічна свідомість. Соціолог як повсякденний учасник. Місце етнометодології в історії соціології. Оцінка етнометодологічної перспективи.

Література [2,15-19,21-23,30,40,41,50,52]

Змістовий модуль II. Макро- та мікрорівневі теорії в сучасній соціології

Тема 5. Світ-системний аналіз І. Валлерстайна

Концепція світ-системи І. Валлерстайна. Світ — імперія й Світ — економіка. Еволюція світової капіталістичної економіки. Центр і периферія світ-системи. Міждержавні відносини в рамках світ-системи. Занепад світової гегемонії США й зростання кількості антисистемних рухів. Аналіз радянського суспільства в роботах І. Валлерстайна. Вплив концепції Валлерстайна на розвиток сучасної соціології.

Література [1,12-14,30,32,40,41,45]

Тема 6 . Теорії інформаційного суспільства

Теорія інформаційного суспільства М.Кастельса. Аналіз змін в економіці індустріально розвинених країн. Розширення виробництва послуг та інформації. Зміни в соціальній структурі. Концепція соціальної

стратифікації Д. Белла. Поняття “меритократії”. Белл про культурні протиріччя капіталізму. Основні тенденції розвитку інформаційного суспільства. Характеристики класичної й сучасної соціології в концепції А. Турена. Поняття соціальної дії в концепції Турена. Соціальні рухи як об’єкт соціологічного дослідження. Соціальні рухи й демократія. Поняття історичності. Аналіз соціальних конфліктів сучасного суспільства. Соціологічна інтервенція як метод дослідження. Аналіз суспільства модерну в роботах У. Бека. Ризик як невід’ємний елемент соціального життя в сучасну епоху. Виникнення нових форм ризику. Проблеми політичної соціології в концепції У. Бека. Вплив ідей Бека на соціологічну теорію й суспільні дискусії.

Література [2,9,11,25,30,33,36,40,41,48]

Тема 7. Теорії конфлікту в сучасній соціології

Теоретичні витоки сучасної західної конфліктології (К. Маркс, Г. Зіммель). Основні напрямки розвитку сучасної західної соціології конфлікту. Діалектична теорія конфлікту Р. Дарендорфа. Відносини панування і підпорядкування. Поняття класу та класового конфлікту. Конфліктуалістській функціоналізм Л. Козера. Адаптаційні і інтегративні функції соціального конфлікту. Причини конфлікту. Соціологія конфлікту Р. Коллінза. Мікродінаміка конфлікту. Загальна теорія конфлікту К. Боулдинга. Проблема зняття і запобігання конфліктам. Типологія соціальних конфліктів в сучасній західній соціології (С. Чейз, К. Боулдинг, Й. Галтенг, А. Раппопорт, М. Дойч і ін.). Пошуки шляхів і способів вирішення конфліктів.

Література [1,20,26-28,30,31,45]

Тема 8. Соціологічні концепції глобалізації

Формування концепцій глобалізації. Глобалізація економічного життя. Національна держава у світовій системі міжнародних відносин. Аналіз процесів глобалізації в роботах Р. Робертсона. Концепція “мережного суспільства” М. Кастельса: нові інформаційні технології й глобальні соціальні зміни. Критика концепцій глобалізації в західній і вітчизняній соціології.

Література [7,10,13,30,32,34,41,46,51]

Тема 9. Мережні дослідження в соціології

Концепція соціальної мережі в руслі теоретичної соціології (М. Кастельс, Б. Уелман, Р. Коллінз, Х. Уайт і ін.), Застосування «мережевого підходу» в емпіричних соціологічних дослідженнях, Ключові компоненти соціально-мережевого аналізу. Що таке соціальна мережа, галузь застосування мережних підходів і їхнього обмеження. Переваги й недоліки мережних підходів у порівнянні із традиційними статистичними методами. Включення статистичних методів у мережний аналіз. Спільне використання мережних і статистичних методів. Принцип дискретності. Основні принципи моделювання. Мережа як відображення структури. Мережа як відображення обмінних потоків. Сфери застосування соціальних мереж. Соціальні мережі як міждисциплінарний підхід до рішення конкретних завдань. Теоретичний потенціал застосування мережних методів у соціології.

Література [1,2,25,28,30,33,40,45,48]

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Концепція програмованого суспільства.
2. Соціальні рухи й демократія в сучасному суспільстві.
3. Аналіз соціальної структури постіндустріалізму в роботах Д. Белла.
4. Глобалізація соціального життя в епоху модерну.
5. Основні форми ризику в сучасну епоху.
6. Політичне життя в суспільстві ризику.
7. Вплив ідей У. Бека на соціологічну теорію й суспільні дискусії.
8. Аналіз процесів глобалізації в роботах Р. Робертсона.
9. Концепція “мережного суспільства” М. Кастельса: нові інформаційні технології й глобальні соціальні зміни.
10. Теоретичний і соціальний контекст формування неофункціоналістської соціології.

11. Теорія соціальної системи Т. Парсонса й неофункціоналізм: спадкоємність і розходження.
18. Дж. Александер про становлення громадянського суспільства.
19. Перспективи неофункціоналізму як парадигмального напрямку сучасної соціології.
20. І. Валлерстайн про перспективи капіталістичної світ-системи.
22. Соціальні мережі як новий концепт сучасної соціології.
23. Оцінка етнометодологічної перспективи.
28. Критика концепцій глобалізації в західній і вітчизняній соціології.
29. Глобалізація: сучасні тенденції та перспективи.
30. Основні теоретичні напрями в сучасній західній соціології.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Основні тенденції розвитку сучасної соціологічної науки.
2. Парадигмальні зміни у світовій соціології в новітній період
3. Прояви інтегративної тенденції в теоріях сучасних західних вчених
4. Основні ідеї теорії соціології відкритого та закритого суспільств К. Попера.
5. У. Ростоу про п'ять стадій технологічного розвитку суспільства.
6. Т. Парсонс про еволюцію суспільства.
7. Макросоціологічна теорія Е. Шілза.
8. Погляди О. Тоффлера про сутність розвитку суспільного життя.
9. Теорія індустріального суспільства Р. Арона.
10. Теорія індустріального суспільства У. Ростоу.
11. Основні ідеї постіндустріального суспільства Д. Белла.
12. О. Тоффлер про сутність постіндустріального суспільства.
13. А. Турен та його ідеї про постіндустріальне суспільство.
15. Основні положення постіндустріального суспільства Ж. Фурастьє.

16. Характеристика ідей постіндустріального суспільства Д. Белла, О. Тоффлера, А. Турена та Ж. Фурастьє.
17. Роль теорій індустріального та постіндустріального суспільств на сучасному етапі суспільного розвитку.
18. Стратифікаційна модель У. Уотсона.
19. Сутність моделі соціальної стратифікації Р. Дарендорфа.
20. Концепція соціальної мобільності П. Сорокіна.
21. Вплив ідей соціальної стратифікації Р. Дарендорфа, П. Сорокіна на сучасну структуру суспільства.
22. Теорія соціальної системи Парсонса й неофункціоналізм
23. Проблема соціальних змін у неофункціоналізмі
24. Дж. Александер про становлення громадянського суспільства.
25. Етнометодологічна програма Г. Гарфінкеля
26. Експерименти Г. Гарфінкеля
27. Соціолог як повсякденний учасник
28. Концепція світ-системи І. Валлерстайна
29. Центр і периферія світ-системи у теорії І. Валлерстайна
30. Еволюція світової капіталістичної економіки у теорії І. Валлерстайна
31. Теорія постіндустріального суспільства Д. Белла
32. Концепція соціальної стратифікації Д. Белла. Поняття “меритократії”
33. Поняття соціальної дії в концепції Турена
34. Соціальні рухи й демократія в концепції Турена
35. Аналіз суспільства модерну в роботах У. Бека.
36. Ризик як невід’ємний елемент соціального життя в сучасну епоху в концепції У. Бека.
37. Теоретичні витoki сучасної західної конфліктології (К. Маркс, Г. Зіммель)
38. Основні напрямки розвитку сучасної західної соціології конфлікту
39. Діалектична теорія конфлікту Р. Дарендорфа
40. Конфліктualістській функціоналізм Л. Козера.
41. Соціологія конфлікту Р. Коллінза.

42. Загальна теорія конфлікту К. Боулдинга
43. Пошуки шляхів і способів вирішення конфліктів в сучасній західній соціології.
44. Формування концепцій глобалізації в західній соціології.
45. Аналіз процесів глобалізації в роботах Р. Робертсона.
46. Концепція соціальної мережі в руслі теоретичної соціології (М. Кастельс, Б. Уелман, Р. Коллінз, Х. Уайт і ін.),
47. Концепція “мережного суспільства” М. Кастельса
48. Концепції інтелектуальних мереж Р. Коллінза
49. Соціальні мережі як міждисциплінарний підхід до рішення конкретних завдань.
50. Теоретичний потенціал застосування мережних методів у соціології.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Аберкромби Н., Хилл С., Тернер Б. Социологический словарь / Пер. с англ. - М: «Экономика»”, 2004. – 620 с.
2. Александер Дж. Нові теоретичні напрями в соціології // Філософська і соціологічна думка. –1992. – № 2–4.
3. Александер Дж. После неофункционализма: деятельность, культура и гражданское общество // Социология на пороге XXI века: новые направления исследований. – М.: Интеллект, 1998. – С. 231–249.
4. Александер Дж., Коломи П. Неофункционализм сегодня: восстанавливая теоретическую традицию // Социологические исследования. – 1992. – № 10.
5. Американская социологическая мысль: Тексты/ Под. ред. В.И.Добренкова. Составитель Е.И.Кравченко. М.: Издательство МГУ, 1994. 496 С
6. Арон Р. Этапи розвитку соціологічної думки. – К., 2004. – 687 с.

- 7.Бауман З. Глобализация: Последствия для человека и общества. М.: Весь мир, 2004.
- 8.Бауман З. Индивидуализированное общество. М.: Логос, 2005
9. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество: Опыт социального прогнозирования. — М., 1999.
- 10.Бек У. Что такое глобализация? / Пер. с нем. А.Григорьева и В.Седельника; Общая ред. и предисл. А.Филиппова. — М.: Прогресс-Традиция, 2001. — 304 с.
- 11.Бек У. Общество риска. На пути к другому модерну. / Пер. с нем. В. Седельнику и Н.Фёдоровой; Посл. А.Филиппова. — М.: Прогресс-Традиция, 2000. — 384 с.
12. Валлерстайн И. Анализ мировых систем и ситуация в современном мире. — СПб.: Изд-во “Университетская книга”, 2001. — С. 19–108.
13. Валлерстайн И. Конец знакомого мира: Социология XXI века / И. Валлерстайн. — М.: Логос, 2003.
14. Валлерстайн И. Миросистемный анализ / И. Валлерстайн // Время мира. Альманах. Вып. 1. Историческая макросоциология в XX веке / Под ред. Розова. — Новосибирск, 2000. — С. 105–123.
- 15.Гарфинкель, Г. Исследования по этнометодологии / Пер. с англ. З. Замчук, Н. Макарова, Е. Трифонова. — СПб.: Питер, 2007. — 336 с.
- 16.Гарфинкель, Г. Исследование привычных оснований повседневных действий / Пер. с англ. Э. Н. Гусинского и Ю. И. Турчаниновой // Социологическое обозрение. — 2002. Т. 2. — № 1. — С. 42—70.
- 17.Гарфинкель, Г. Обыденное знание социальных структур: документальный метод интерпретации в профессиональном и непрофессиональном поиске фактов / Пер. с англ. Э. Н. Гусинского и Ю. И. Турчаниновой // Социологическое обозрение. — 2003. Т. 3. — № 1. — С. 3—19.
- 18.Гарфинкель, Г. Концепция и экспериментальные исследования «доверия» как условия стабильных согласованных действий / Пер. с англ. А. М. Корбута // Социологическое обозрение. — 2009. Т. 8. — № 1. — С. 3—25.
- 19.Гарфинкель, Г. Что такое этнометодология? / Пер. с англ. А. М. Корбута // Социологическое обозрение. — 2003. Т. 3. — № 4. — С. 3—25.

20. Джери Дэвид, Джери Джулия. Большой толковый социологический словарь (Collins). Том 1 (А-О). – 544 с. Том 2 (П-Я). – 528 с.: Пер. с англ. – М.: Вече, АСТ, 1999.
21. Ионин Л.Г. Понимающая социология. М., 1979.
22. Ионин, Л. Г. Социология как non-fiction. О развитии этнометодологии // Социологический журнал. — № 1-2. — 2006.
23. Ионин Л.Г. Социология культуры: путь в новое тысячелетие. (Учебное пособие для студентов вузов) М.:ГУ-ВШЭ, 2004.
24. История социологии в Западной Европе и США. — М., 1996.
25. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / М. Кастельс. – М.: ГУ ВШЭ, 2000.
26. Козер, Л. Функции социального конфликта. М., 2000.
27. Козер, Л. Завершение конфликта // Американская социологическая мысль. Тексты. М., 1996.
28. Коллинз, Р. Основы теории конфликтов // Современная западная социология: хрестоматия: учеб. пособие / авт.-сост. Г. Н. Соколова, Л.Г.Титаренко. Мн., 2008, с.175-187.

Додаткова:

29. Кравченко, С. А. Социология. Классические теории через призму социологического воображения : учебник / С. А. Кравченко. — М. : Издательство Юрайт, 2014. — 631 с.
30. Кравченко, С. А. Социология. Новые и новейшие социологические теории через призму социологического воображения : учебник / С. А. Кравченко. — 4-е изд., перераб. и доп. — М. : Издательство Юрайт, 2014. — 641 с
31. Крисберг, Л. Конструктивный конфликт: разрешение конфликтов в теории и на практике // Современная западная социология: хрестоматия: учеб. пособие / авт.-сост. Г. Н. Соколова, Л.Г.Титаренко. Мн., 2008, с. 165-174.

32. Луман Н. Глобализация мирового сообщества: как следует системно понимать современное общество /Социология на пороге XXI века: Основные направления исследований /Под ред. С.И. Григорьева, Ж. Коэн-Хуттера. – 3-е изд. доп. и перераб. М.: РУСАКИ, 1999. 360 с. С. 128-143.
33. Луман Н. Медиа коммуникации. М., 2005
34. Малюк А. Дискурс глобалізації з точки зору світ-системного аналізу // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2005. – № 2. – С. 176–196.
35. Многоликая глобализация / Под ред. П. Бергера и С. Хантингтона. – М.: Аспект Пресс, 2004.
36. Монсон П. Современная западная социология: теории, традиции, перспективы. СПб.: Нотабене, 1992.
37. Очерки по истории теоретической социологии XX столетия (от М. Вебера к Ю. Хабермасу, от Г. Зиммеля к постмодернизму) М.: Наука, 1994.
38. Парсонс Т. Структура социального действия. — М., 1999..
39. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. — К., 1994.
40. Ритцер Дж. Современные социологические теории. 5-е изд., СПб: Питер, 2002.
41. Ручка А. О., Танчер В. В. Курс історії теоретичної соціології. — К., 1995.
42. Современная западная социология: хрестоматия. Мн: Тесей, 2008.
43. Сорокин П. А. Социальная стратификация и мобильность. Человек. Цивилизация. Общество. — М., 1992.
44. Сорокин П. А. Социокультурная динамика. Человек. Цивилизация. Общество. — М., 1992.
45. Соціологічна енциклопедія [Текст] / Укладач В.Г. Городяненко. – К.: Академвидав, 2008. – 456 с. – (Енциклопедія ерудита).
46. Стиглиц Дж. Глобализация: тревожные тенденции. – М.: Мысль, 2003.
47. Турен А. Возвращение человека действующего. Очерк социологии / А. Турен. – М.: Научный мир, 1998.
48. Уэбстер Ф. Теории информационного общества: Пер. с англ. — М., 2004.

49. Филиппов А. Ф. “Общество риска” как политический трактат по фундаментальной социологии // Бек У. 2000. Общество риска. На пути к другому модерну. – М.: Прогресс-Традиция.
50. Филмер П. Об этнометодологии Гарольда Гарфинкеля // Новые направления в социологической теории. – М.: Прогресс, 1978. – С. 328–375.
51. Хелд Д. Глобальные трансформации: политика, экономика, культура / Д. Хелд, Д. Гольдблатт, Э. Макгрю, Дж. Перратон. – М.: Праксис, 2004.
52. Этнометодология: проблемы, подходы, концепции / Рос. НИИ культур. и природ. наследия. — М., 1995.